Interview Farm to Fork Trouw

Hoe de pesticidenlobby Europa voor de gek houdt

*Bestrijdingsmiddelen in een kas met aardbeien.*Beeld Getty Images

De pesticidenindustrie probeert het terugdringen van bestrijdingsmiddelen in de Europese landbouw tegen te houden. Hoe werkt die lobby en wat is het effect?

Onno Havermans 19 maart 2022, 01:00

Met een krachtige lobby proberen bedrijven die chemische bestrijdingsmiddelen maken de klimaatplannen van Eurocommissaris Frans Timmermans af te zwakken. Om Europa in 2050 klimaatneutraal te krijgen en de neergang van biodiversiteit een halt toe te roepen, moet de landbouw minder pesticiden en kunstmest gaan gebruiken en meer biologisch gaan werken. De Farm to Fork-strategie (van boer tot bord, onderdeel van de Green Deal) voorziet in een halvering van het pesticidengebruik in 2030.

Als eerste stap publiceert de Europese Commissie binnenkort een herziene richtlijn voor duurzaam gebruik van pesticiden. In een donderdag verschenen rapport waarschuwt Corporate Europe Observatory (CEO) tegen de lobby van de industrie. CEO, een onafhankelijke organisatie die zichzelf lobby-waakhond noemt, ploos aan de hand van opgevraagde documenten en een uitgelekte strategie van de industriële lobbygroep CropLife uit hoe de lobby in zijn werk gaat. Onderzoeker Nina Holland geeft uitleg bij het rapport *A Loud Lobby for a Silent spring, the pesticide industry's toxic lobby tactics against Farm to Fork* .

Lobbyen is zo oud als de politiek, ook niet-gouvernementele organisaties doen het. Wat is er mis met deze lobby?

"Pesticiden zorgen voor grote problemen: ze zijn een aanslag op de biodiversiteit en ze schaden de menselijke gezondheid. De industrie heeft grote economische belangen. Terwijl niet-gouvernementele organisaties opkomen voor het publieke belang, gaat het de chemische bedrijven om heel veel geld dat ze dreigen te verliezen. Vier bedrijven – Syngenta-ChemChina, Bayer-Monsanto, BASF en Corteva – zijn samen goed voor twee derde van de wereldomzet in pesticiden, waarmee jaarlijks 53 miljard euro is gemoeid.

"Dat verklaart ook de schaal waarop deze lobby wordt uitgevoerd. Het gaat om veel grotere bedragen dan bij een campagne van bijvoorbeeld een milieuorganisatie. Wij analyseerden dat zes studies naar Farm to Fork, waarvan twee uitgevoerd in Wageningen, zijn betaald door de lobbygroep van de pesticidenindustrie CropLife en de Europese landbouworganisatie Copa-Cogeca. Ze sturen de media met betaalde artikelen, organiseren evenementen en gebruiken sociale media om steeds dezelfde boodschap keer op keer te herhalen. En ze maken deel uit van machtige allianties met conservatieve partijen, leden van de landbouwcommissie in het Europees Parlement en ministers. Ook mobiliseren ze derde landen als de Verenigde Staten en Brazilië, die zich verzetten tegen de Europese milieuwetgeving. Dat krijgen die ngo's allemaal niet voor elkaar."

CEO onderscheidt in haar onderzoeksrapport drie clusters van lobbytactieken. Hoe zit dat?

"Als eerste zien we het kopen van studies die een desastreus economisch gevolg van Farm to Fork aantonen. Vanaf de lancering van Farm to Fork, twee jaar geleden, heeft de industrie om zulk impactonderzoek gevraagd. Zelf hebben ze twee studies besteld bij Wageningen Universiteit en een bij de Universiteit van Kiel, in Duitsland. Het Amerikaans ministerie van landbouw kwam zelf met zo'n studie. Kort voor de stemming over Farm to Fork in het Europees parlement hebben ze drie evenementen georganiseerd en via berichtgeving op sociale media de uitkomst van die studies verspreid. De Wageningse studies waren toen echter nog niet gepubliceerd, er was alleen een korte samenvatting. Dat is pure misleiding. De boodschap was: *what do*

the data tell us? Maar die data waren niet toegankelijk en er werd in de aankondiging niet bij verteld dat voor die studies was betaald.

“De conclusie was dat de landbouwopbrengsten omlaag gaan, waardoor de voedselprijzen stijgen en we afhankelijker worden van import uit het buitenland. Terwijl dat ook van veel andere dingen afhangt en we nu voor de vlees- en melkproductie allang afhankelijk zijn van import van veevoeder, daar is dat kennelijk geen probleem.

“We hebben Wageningen gevraagd: waarom doen jullie dit? De onderzoekers erkenden meteen dat de gevolgen voor het milieu niet zijn meegenomen en dat ze alleen naar economische aspecten hebben gekeken. Terwijl milieuvoordelen juist het doel zijn van Farm to Fork. Opvallend is dat ze vrijwillig hebben meegewerkt aan media-events en een eigen persbericht hebben verspreid. Je ziet die conclusies nu steeds terugkomen. Wageningen wil niet zeggen hoeveel geld hiermee is gemoeid en wat er nog meer aan betaald onderzoek uitstaat bij de pesticidenindustrie.”

Wat zijn de andere tactieken?

“De multinationals doen alsof ze de groene ambities van de EU omarmen, maar internationaal sluiten ze zich aan bij de Amerikaanse strijd tegen Farm to Fork en het Europese pesticidenbeleid. Ze vragen ook derde landen om bezwaar te maken tegen importverboden in Europa van producten waarop residuen van hier verboden stoffen zitten, met name van insecticiden die zeer schadelijk zijn voor bestuivers als bijen. Ze proberen de groene diplomatie, die als doel heeft samen te werken met andere landen om het gebruik van schadelijke pesticiden in de landbouwproductie ook daar af te bouwen, tegen te houden via landen als de VS of Brazilië. Als Europa geen bilateraal overleg heeft, maar alleen multilateraal, met een groep landen, is het voor de VS of Brazilië veel makkelijker om daarin afspraken af te zwakken. In de VS is het pesticidengebruik veel hoger dan in Europa, maar de Amerikanen propageren de industriële landbouw juist als duurzaam.

“En dan heb je nog de afleidingsmanoeuvre. Laten zien dat je goed bezig bent. Bayer investeert bijvoorbeeld ook in biopesticiden en digitale technologieën en drones. Een deel van de winst door pesticiden valt weg, dus ze willen uitbreiden in digitale oplossingen. Maar die zijn nog grotendeels onbewezen. Kunnen alle boeren dat betalen? En van wie zijn de data die de boeren via digitale systemen gaan leveren?”

Wat is het gevolg van deze lobby?

“Het Europees Parlement heeft in oktober al ingestemd met Farm to Fork, ondanks verzet van de landbouwcommissie. De lobby kan ook niet voorkomen dat de Europese Commissie volgende week een voorstel voor een nieuwe richtlijn indient. Maar op landelijk niveau is de invloed groot en daar moet de wetgeving worden geïmplementeerd en de lidstaten hebben ook veel invloed

op het nieuwe voorstel; ze kunnen het nog behoorlijk afbreken. De huidige richtlijn uit 2009 is al gericht op het terugdringen van pesticiden, maar in veel landen wordt hij niet nageleefd. Er zitten gaten in de wetgeving.

“Conservatieve en populistische politici stellen vragen op basis van de gemankeerde impactonderzoeken. Inmiddels gebruiken ze daar ook de oorlog in Oekraïne voor, door te verwijzen naar de voedselzekerheid. ‘De landbouw kan nu geen extra milieumaatregelen gebruiken, stel het maar uit’, is het argument. Twee jaar geleden deden zeiden ze hetzelfde over Covid-19. Intussen is het Europese landbouwbeleid niet veranderd en gaat het meeste geld nog altijd naar de rijkste boeren in plaats van er de noodzakelijke transitie mee te betalen.”

Nog even over de titel van het rapport. Stille lente?

“De Amerikaanse wetenschapper Rachel Carson publiceerde in 1962 haar boek *Silent Spring*, dat de aandacht van de wereld vestigde op de schade die pesticiden zoals DDT aan ecosystemen toebrachten. Haar waarschuwingen werden door de industrie met felle kritiek en weerstand onthaald. Chemische reuzen als Monsanto voorspelden dat haar aanbevelingen een wereld van hongersnood en ziekte zouden veroorzaken. Dezelfde argumenten horen we zestig jaar later weer.”